

Автор

Філіпчук Юрій Степанович

вчитель інклюзивного навчання, практичний психолог

КЗ «Кухченська ЗОШ I-III ступенів» Локницької сільської ради

Зарічненського району Рівненської області

Мета роботи: дослідити теоретичні та практичні основи профілактики домашнього та шкільного насильства, орієнтуючись на відповіді учнів.

Соціологічне дослідження

«Соціальний захист прав дітей, як складова діяльності
соціального педагога»

План соціологічного дослідження

1. Методологічна частина:

- 1.1. Актуальність дослідження.
- 1.2. Мета, об'єкт, предмет і завдання роботи
- 1.3. Гіпотези.
- 1.4. Інтерпретація понять.
- 1.5. Спосіб збору інформації.

2. Методична частина

- 2.1. Чистий бланк анкети.
- 2.2. Узагальнення та інтерпретація результатів.

3. Висновки.

4. Список літератури.

1. Методологічна частина

1.1. Актуальність дослідження

Актуальність дослідження. Ідея про права дитини стала основою демократичної свідомості нації та фундаментом правового суспільства. Одним із основних завдань у формуванні стратегії розвитку нашої держави є захист дитини як особистості у період її морального та духовного становлення. Законодавство України гарантує дитині певні права та свободи, що підтверджується рядом документів.

Уперше знайомство майбутнього громадянина держави із правами людини відбувається у сім'ї, яка є первинним та основним виховним середовищем дитини, де формується система цінностей та норм поведінки, де дитина вчиться бути відповідальною особистістю та громадянином; а батьки виступають прикладом та вихователями правової культури. Виховання дитини в сім'ї має спрямуватися на розвиток її особистості, на формування поваги до прав, свобод людини та громадянина, підготовку дитини до свідомого життя у соціально-правовому суспільстві.

Аналіз стану справ щодо реалізації прав та інтересів дітей в українській родині свідчить про загострення низки проблем. На сьогодні ми маємо ситуацію, коли реальне становище дітей не відповідає міжнародним стандартам. За останні 10 років в Україні значно знизився рівень захисту дитини в родині. Звичайними стали раніше мало поширені явища: недоїдання, бідність, бездоглядність, соціальне сирітство і соціальна дезадаптація. Діти зазнають фізичного, психологічного та економічного насильства з боку батьків.

Це обумовлює виникнення соціально-педагогічної проблеми реалізації прав дитини в сім'ї. На основі аналізу наукових досліджень було визначено причини цього явища, однією з яких є необізнаність батьків із сутністю прав дитини, з умовами та шляхами їх реалізації у сім'ї. Серед шляхів вирішення даної проблеми важлива роль відводиться соціальним педагогам.

Ефективність їхньої діяльності залежить від певних соціально-педагогічних засад, які забезпечать глибоке засвоєння знань та розуміння сутності прав дитини; сформулюють стійке позитивне ставлення, прийняття прав дитини та мотиви створення умов для їх реалізації у сім'ї; розвиток відповідних умінь та навичок батьківської поведінки, необхідних для створення належних умов реалізації прав дитини у сім'ї.

1.2 Мета, об'єкт, предмет і завдання роботи

Мета дослідження - визначити, обґрунтувати, перевірити усвідомлення дітьми своїх прав.

Об'єкт дослідження - захист прав дітей.

Предмет дослідження - соціально-педагогічний захист прав дітей.

Відповідно до предмета, мети та об'єкта визначено такі **завдання дослідження:**

- здійснити аналіз теоретичних аспектів прав дітей в Україні.
- проаналізувати нормативно-правове забезпечення прав дітей.
- визначити показники усвідомлення дітей до своїх прав.
- вивчити діяльність соціального педагога з реалізації прав дітей.

1.3. Гіпотези:

1. Учні не задумуються про свої права.
2. Діти хочуть знати свої права і обов'язки.
3. Серед видів покарань батьки частіше обирають моральне.

1.4. Інтерпретація понять

Актуальність — важливість, значимість чого-небудь на сьогодні, сучасність, злободенність. Позначає властивість інформації, відомостей, норм, яка може бути втрачена із часом, з появою свіжішої, сучаснішої інформації.

Анкета - упорядкований за змістом і формою перелік питань та висловлювань, втілених у вигляді опитувального листка чи опитувальника.

Обов'язок — це сукупність моральних зобов'язань людини перед іншими.

Основоположні права та свободи людини і громадянина — це правові можливості, які необхідні для існування та розвитку особи, які визнаються невід'ємними, мають бути загальними і рівними для кожного, забезпечуватись і захищатись державою в обсязі міжнародних стандартів.

Покарання — особлива міра виховання.

Фізичне покарання — один з найстародавніших заходів покарання, що полягає в спричиненні караній особі фізичного болю.

Юрист — фізична особа, яка має професійні правові знання у галузі юридичних наук, законодавства й практики його застосування.

1.5. Спосіб збору інформації.

При зборі первинних даних використовують чотири основні методи, кожен з яких має по два основні різновиди:

- аналіз документів - якісний і кількісний аналіз;
- опитування - анкетування і інтерв'ю;
- спостереження - невключене і включене;
- експеримент - контрольований і неконтрольований.

У даному соціологічному дослідженні використовуватиметься анкетування.

Дослідження вибіркове. Проводитиметься в Кухченській ЗОШ I-III ступенів, серед учнів

Інструментарій: анкета.

Характеристика інструментарію.

Всього в анкеті 11 питань.

2. Методична частина
2.1. Чистий бланк анкети.

АНКЕТА
"Твої права і обов'язки"

1. Твоя стать:
  - * чоловіча _____
  - * жіноча _____
2. Скільки тобі років: _____
3. Як би ти описав відносини у Вашій сім'ї:
  - * дружні _____
  - * іноді бувають сварки _____
  - * іноді ми навіть не вітаємося _____
  - * постійні сварки _____
  - * іноді бувають бійки _____
  - * Інші _____
4. Зазнач, які засоби покарання найчастіше застосовують до тебе твої батьки:
  - * фізичне покарання _____
  - * моральні _____
  - * інше: _____
5. Вкажіть, які "методи виховання" найчастіше застосовують ваші батьки по відношенню до Вас:
  - * пояснюють, як потрібно себе поводити _____
  - * хвалять Вас, якщо цього заслуговуєте _____
  - * забороняють Вам робити те, що Вам подобається (наприклад: дивитися телевізор, гуляти)
  - * обіцяють нагороду за хороші вчинки _____
  - * кричать, сварять, обзивають _____
  - * б'ють _____
  - * інше: _____
6. Як ти вважаєш, чи завжди покарання застосовують справедливо:
  - * Завжди справедливо _____
  - * Майже завжди справедливо _____
  - * Найчастіше несправедливо _____
  - * Завжди несправедливо _____
7. Чи Ви коли-небудь задумувалися про те, що маєте певні права:
  - * Так _____
  - * Ні _____
  - * Інколи _____
8. Чи хотіли б Ви знати свої права:
  - * так _____
  - * ні _____
  - * можливо _____
9. З ким з батьків або дорослих Ви говорили про свої права:
  - * мама _____
  - * тато _____
  - * бабуся або дідусь _____
  - * сестри або брати _____
  - * Ровесник _____
  - * Вчителі _____
  - * інше: _____
10. Хто на Вашу думку є юристом?
11. Чи вважаєш ти, що запитання цієї анкети є актуальними (важливими) та їх треба вивчати:
  - * так _____
  - * важко відповісти _____
  - * ні _____
  - * не знаю _____
  - * меш байдуже _____

* інше: _____

2.2. Узагальнення та інтерпретація результатів.

Аналіз та інтерпретація результатів

В ході соціологічного дослідження, яке проводилося в Кухченській ЗОШ І-ІІІ ступенів з 14 по 19 січня 2013 року було опитано 10 респондентів, які мають статус учнів 7 класу. З них – 2 чол. жіночої статі та 8 – чоловічої. Звичайно, в данному опитуванні присутня незначна похибка, яка складає близько 3%.

З відповідей опитаних видно, що не всім учням зрозуміло, що таке права. На питання чи задумувались вони про те, що мають певні права 38,8% чітко відповіли так. Інша частина респондентів (61,2%) відповіла, що іноді задумуються, а це свідчить про те що дане питання ще їх не цікавить. Але значна частина опитаних (83,3%) вважає, що хотіли б більше дізнатись про свої права, а 16,7% - що можливо при потребі дізналися б більше.

Говорячи про те, які відносини у сім'ях опитаних то більшість (72,2%) відповіли, що дружні, а в 27,8% іноді бувають сварки.

Позиція учнів щодо того чи доводилось їм переживати насилля, то всі відповіли - так. Різним є і відношення до того де вони переживали насилля: 50% відповіли, що в школі від старших учнів, 40% - вдома від батьків, 10% - в школі від учителів.

Доцільно було дізнатися і про те, які засоби покарання найчастіше застосовують батьки. Виявилось, що в більшості це було моральне покарання (77,7%) або якісь інші види покарань(22,3%).Щодо справедливості покарань, то більшість вважають їх справедливими (66,6%) або майже завжди справедливими (33,4%).

Про свої права учні дізнаються в родичів (94,5%), і лише 5,5% - у вчителів.

На початку соціологічного дослідження було поставлено завдання підтвердити, або спростувати деякі гіпотези. Свої результати я помістив у таблицю:

Таблиця обчислення результатів достовірності гіпотез:

Гіпотеза	% респондентів, які її підтверджують
1. Учні не задумуються про свої права.	38,8%
2. Діти хочуть знати свої права і обов'язки.	100%
3. Серед видів покарань батьки частіше обирають моральне.	77,7%

Отже, провівши дослідження я перевіряв 3 основних гіпотези. Всі вони підтвердились.

ВИСНОВКИ

1. Аналізуючи теоретичні аспекти прав дітей в Україні можна сказати, що особливістю прав дитини є необхідність спеціального захисту цих прав, що були забезпечені можливості та сприятливі умови щодо вільного і повноцінного розвитку дітей. Головним пріоритетом у захисті прав дитини є якнайкраще забезпечення інтересів і потреб дитини.

3. Аналіз отриманих результатів, проведеного анкетування, допоміг визначити показники усвідомлення дітьми своїх прав. На підставі яких видно, що діти мають незначне уявлення про свої права. В основному знають про право на освіту та право на свободу слова, мало знають про право на житло, громадянство та охорону здоров'я, взагалі не знають про право на життя, право на піклування з боку батьків, на збереження своєї індивідуальності, право на таємницю кореспонденції, право бути заслуханою в ході будь-якого розгляду, що стосується дитини, право на свободу совісті та релігії, право на особистий захист від викрадень та продажу, від фізичних форм експлуатації, фізичного та психічного насильства, участі у військових діях та інших.

Діти не знають сутності своїх прав та мають складності у реалізації. Більшість дітей були в ситуаціях, коли порушувались їхні права, однак третя частина дітей не знають куди звертатися в разі порушення своїх прав. Основними документами, які захищають права дитини, вони вважають Конституцію України і Конвенцію про права дитини. Більшість дітей не знають, які організації займаються захистом прав дитини. Тому з метою покращення в учнів знань про свої права школа має здійснювати роз'яснення правових матеріалів просвітницького плану, введення мінікурсу "Права дитини" з врахуванням особливостей вікових груп.

Список літератури

1. Загальна Декларація прав людини
2. Конвенція ООН про права дитини
3. Закон України “Про освіту”
4. Закон України “Про державну допомогу сім’ям з дітьми”
5. Проект Основних Положень Міжнародної Федерації журналістів
6. ЗМІ та права дітей: практичний посібник для працівників засобів масової інформації. (розроблено ЮНІСЕФ) – Press Wise, 1999.
7. Права людини: підручник для 10-11 класів ліцеїв та гімназій (склали Т.Андрусак, З.Рамовська, В.Семенов.) – К.: Право, 1997.
8. Права людини: основи правових знань (склали А.В.Булгакова, Н.А.Торопова) – Харків: Ранок, 1998.
9. Права людини: моя власна думка (під ред. І. Гаврилюк) – Харків: Фоліо, 1999.
10. Права людини: підручник для 5-9 класів (склали З.Бабак, А.Остогорський) – М.: Звенья, 1999.
11. Права людини: методичні рекомендації для вчителів загальноосвітніх шкіл (склали Л.Грузинова, Л.Заблоцька) – К.: Українська правнича фундація, 1996.
12. Перші кроки: посібник для початкового вивчення прав людини (склали Хосе Турчик, Л. Маринович, І. Савчик) – Дрогобич: Коло, 2000.
13. Хто я? Хто ми?: хрестоматійний збірник для дітей молодшого та шкільного віку (склали Л.Маринович, М.Хейма) – Харків: Поліграфічні послуги, 1999.
14. Копровська І. Основними порушеннями своїх прав діти вважають кривду й погрози, які походять від дорослих.//Факти. – 2000. – N1057.
15. Рябоконт Л. Дітям – право голосу!//День. – 2001. – N53.
16. www.unicef.org - офіційний сайт ЮНІСЕФ.

Додатки
Додаток №1
Відносини в сім'ях опитаних

Додаток №2
Засоби покарань, які частіше застосовують батьки

Додаток №3
З ким з дорослих говорили про свої права

